



RIIGIKOHUS

Avaldatud veebilehel *Riigikohus* (<https://www.riigikohus.ee>)

Avaleht > Riigikohus: nn ANOM-i tõendeid saab Eestis tõendina kasutada

Riigikohus: nn ANOM-i tõendeid saab Eestis tõendina kasutada

16. jaanuar 2025

Riigikohus kinnitas, et Ameerika Ühendriikidelt õigusabitaotluse alusel saadud ANOM-i sõnumeid saab Eesti kriminaalmenetluses kasutada. Kahes Riigikohtusse jõudnud kriminaalasjas olid ANOM-i sõnumid üheks peamiseks süüstavaks tõendiks narkokuritegudes.

Ameerika Ühendriikide Föderaalne Juurdlubüroo (FBI) arendas välja mobiiltelefonide sõnumirakenduse ANOM, millega sai saata krüpteeritud sõnumeid. Kasutajate teadmata kopeeris rakendus nende poolt saadetud sõnumid ja edastas need selleks ettenähtud serverisse, mis asus seni avalikustamata Euroopa Liidu (EL) liikmesriigis. Osutatud riik tegi omakorda ANOM-i seadmete sõnumivahetuse kättesaadavaks Ameerika Ühendriikidele.

Riigikohus tegi täna otsuse kahes narkokuritegude kriminaalasjas, kus olid peamiseks süüdistuse tõendiks just sellised ANOM-i sõnumid. Ringkonnakohtus oli mõistnud süüdistatavad õigeks, sest leidis, et need tõendid ei olnud kogutud kooskõlas Eesti kriminaalmenetluse põhimõtetega. Ka ei olnud ringkonnakohtus veendunud, et tõendid koguti välisriigi seadust järgides.

Riigikohus ei nõustunud tänastes otsustes, et tõendid on sel põhjusel lubamatud. Kolleegium selgitas, et teistes riikides kogutud tõendite kasutamise lubamine toetab vajadust võidelda riigipiire ületava kuritegevusega. Eesti seaduse vastavate sätete eesmärk on avada meie kriminaalmenetlus teistest õigussüsteemidest pärit tõenditele. Eeskätt Eestiga välislepingu sõlminud riikide puhul eeldatakse, et tõend koguti selle riigi seaduste kohaselt. Praeguses asjas kinnitasid Ameerika Ühendriigid, et tõendid koguti seaduslikult.

Mõlemas kohtuasjas on tegemist mõneti erandliku olukorraga, kus kõik tõendi kogumise menetluse üksikasjad ei ole Eesti kohtutele teada (näiteks, millises EL-i riigis asus server). Riigikohtu kriminaalkolleegiumi hinnangul ei ilmne siiski, et välisriigis tõendeid kogudes oleks mindud vastuollu mõne printsibiga, millel tugineb Eesti kriminaalmenetluse toimimine. Sellisteks printsipiideks on näiteks piinamise, õigusvastase vägivalla kasutamise, inimväärikuse alandamise, au ja väärikuse riivamise, elu ja tervise ohustamise keelud ja enese mittesüüstamise privileeg. Ka ei saa välisriigist saadud tõendit kasutada, kui seda kogudes kavatseti algusest peale puudutatud isiku õigustest mööda minna või rikuti tahtlikult menetlusõigust.

Riigikohus lisas, et see, millistele andmetele tuginedes saab veenduda, et välisriigis tehtud menetlustoiming vastab Eesti kriminaalmenetluse põhimõtetele, sõltub tõendist. Mida kergemini mõjutatav on tõendi sisu, seda rohkem teavet võib Eesti kohus vajada. Oluline on seegi, et isegi kui välisriigist saadud tõend on lubatav, tuleb asja arutaval kohtul hinnata selle usaldusväärsust.

Riigikohus tühistas mõlemas kriminaalasjas ringkonnakohtu lahendid. Ühes kohtuasjas jõustas Riigikohus

maakohtu süüdimõistva otsuse. Teise asja saatis kolleegium ringkonnakohtule uueks arutamiseks teises koosseisus, kuna teise astme kohus oli jätnud mõned olulised kaitsja apellatsiooni väited sisuliselt läbi vaatamata.

Kohtuotsustega 1-21-7384 [1] ja 1-21-7780 [2] saab tutvuda Riigikohtu veebilehel.

Teate sisestas:

Sandra Sommer

pressiesindaja

5333 9846, 730 9042

sandra [dot] sommer[®]riigikohus [dot] ee

Allikas URL: <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/riigikohus-nn-anom-i-toendeid-saab-eestis-toendina-kasutada>

Lingid

[1] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/?asjaNr=1-21-7384/240>

[2] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/?asjaNr=1-21-7780/262>